

Advies

Informele economie op Aruba

November 2021

De Sociaal Economische Raad

De Sociaal Economische Raad (SER) is een bij landsverordening ingesteld onafhankelijk overleg- en adviesorgaan dat de regering adviseert over allerlei belangrijke onderwerpen van sociaal-economische aard.

In de SER hebben vertegenwoordigers van werknemers- en werkgevers-organisaties en onafhankelijke deskundigen zitting. De leden van de SER bespreken allerhande aangelegenheden op sociaal-economisch gebied en brengen hierover gevraagd en ongevraagd adviezen, nota's en rapporten uit.

Met de instelling van de SER heeft de overheid het mogelijk gemaakt voor sociale partners om zich vrijelijk en ongebonden, gevraagd of ongevraagd uit te spreken over het sociaal economische beleid.

De adviezen, rapporten en nota's van de SER zijn, nadat zij door de regering openbaar zijn gemaakt, digitaal verkrijgbaar bij de SER.

Contactgegevens van de SER

Adres : L.G. Smith Boulevard 134
Oranjestad
Aruba
Telefoon : 00297-5832713
Fax: : 00297-5838956
E-mail : info@ser.aw
Website : www.ser.aw

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
1.De informele economie.....	5
1.1. Definitie van de informele economie.....	5
1.2. Werken in de informele economie en de gevolgen hiervan.....	5
1.3. Oorzaken voor de informele economie.....	6
2.Omvang van de informele economie op Aruba.....	7
2.1. Recent onderzoek over de informele economie op Aruba.....	7
2.2 Resultaten van het DEZHI-onderzoek.....	8
2.3 De informele economie op Aruba in vergelijking met die van andere Caribische eilanden.....	9
3.De informele economie op Aruba.....	10
3.1. Bevindingen uit de gesprekken met personen (werknemers/zzp'ers) die deel uitmaken van de informele economie.....	10
3.2. Bevindingen uit de gesprekken met werkgeversorganisaties die deel uitmaken van de formele economie.....	11
4.Stimulerende maatregelen ten behoeve van de formalisering van bedrijven.....	14
5.Conclusies en aanbevelingen.....	17
Conclusies.....	17
Aanbevelingen.....	17

Inleiding

De informele economie, ook wel de informele sector of het grijze circuit¹ genoemd, is een deel van de economie, dat noch gecontroleerd noch belast wordt door de overheid. De informele economie kan in verschillende vormen voorkomen, bijvoorbeeld dat er ten onrechte geen belasting wordt betaald (gebrek aan ‘compliance’) en/of dat de activiteiten plaatsvinden zonder de benodigde vergunningen en/of registratie bij de overheidsinstanties. De producten en diensten die worden geleverd binnen de informele economie worden afgenomen op de zogenoemde informele markt².

Eén van de belangrijkste kenmerken voor (de groei van) de informele economie, is de aanwezigheid van drempels die de toetreding tot de formele economie belemmeren en dus de deelname aan de informele economie bevorderen. Eenieder die in de informele sector werkzaam is, kan extra inkomsten genereren omdat niet voldaan wordt aan de eisen van de regelgeving. Andere kenmerken van de informele economie, die een ongelijke concurrentie met de formele economie creëren, zijn onder meer:

- het gebrek aan een stabiele relatie tussen werkgever en werknemer;
- het gebruik van verschillende vaardigheden die buiten het formele onderwijssysteem zijn aangeleerd.

Hoewel erkend wordt dat de “informele economie” kansen biedt aan o.a. degenen die geen andere toegang tot de bestaansmiddelen en/of inkomen hebben, kleven er zekere nadelen aan zoals:

- lage lonen;
- arbeidsonzekerheid;
- uitbuiting van werknemers;
- geen sociale zekerheid;
- bedreiging voor de interne markt³;
- aanzienlijke budgettaire problemen;
- aanzienlijke druk op legale/geregistreerde bedrijven;
- beperking op de lange termijn van de potentiële groei van de formele economie.

Een belangrijk nadeel van de informele economie is dat de overheid inkomsten misloopt omdat er geen belastingen worden afgedragen. Dit leidt ook tot een situatie van oneerlijke concurrentie/ ‘unlevel playing field’⁴ ten opzichte van

¹ In het kader van het adviestraject wordt gemakshalve de term informele economie gebruikt waarmee ook bedoeld wordt informele sector of grijze circuit.

² Informele markt: economische transacties die buiten de regelgeving zijn gegenereerd door onder andere het niet voldoen aan de fiscale verplichtingen.

³ Interne markt: het is een ruimte zonder binnengrenzen, waarbinnen economische productiefactoren (goederen, personen, diensten en kapitaal) zich vrij kunnen bewegen.

⁴ ‘Unlevel playing field’: één persoon of groep die een comparatief voordeel geniet ten opzichte van een concurrent.

(bonafide) bedrijven die wel redelijke lonen betalen en geen belasting ontduiken alsmede sociale premies afgedragen.

Tevens is er sprake van een aanzienlijk ‘non-compliance’ gedrag van de belastingplichtigen. ‘Compliance’ wordt als volgt gedefinieerd: De naleving van het plicht tot het betalen/afdragen van belastingen/heffingen en sociale premies. ‘Non-compliance’ legt een financiële druk op het vermogen van de overheid om economische groei en ontwikkeling te bevorderen. Het bemoeilijkt de overheid om haar kerntaken naar behoren uit te oefenen. Denk bijvoorbeeld aan het dekken van de infrastructurele kosten in de gezondheidszorg, de onderwijssector, de fysieke en sociale infrastructuur alsmede de noodzakelijke overheidsinvesteringen.

Ondanks de vele nadelen, moet enerzijds wel benadrukt worden dat de informele economie in het bijzonder van belang kan zijn voor het gedeelte van de samenleving die de formele markt moeilijk kan betreden en waarvan de arbeidskansen lager zijn. Verder is het compleet willen minimaliseren van de informele economie niet haalbaar en waarschijnlijk vanuit sociaaleconomische beweegredenen, niet altijd wenselijk. Tevens, zal er conform de achtste Duurzame Ontwikkelingsdoelstelling ‘Sustainable Development Goals’ (SDG 8) gewerkt moeten worden aan een duurzame economische groei en waardig werk. Dit is echter binnen de huidige formele sector niet voor iedereen haalbaar. Anderzijds heeft de informele economie zoveel nadelen en gevolgen voor de formele economie die niet genegeerd mogen worden. Het toestaan of gedogen van de informele economie zou de regulering van de formele economie ondergraven en de effecten van de economische ontwikkelingsdoelen negatief beïnvloeden.

Ook binnen het landspakket is aandacht besteed aan de impact van de informele economie, namelijk bij het thema E: Economische hervormingen: “De informele economie en illegale arbeid wordt tegengegaan. Op basis van onderzoek naar de omvang van de informele economie zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd⁵.”

Dit SER-advies zal niet verder ingaan op het aspect van belastinginning en/of op het gebrek dan wel ontduiking hiervan. De Raad heeft reeds in zijn SER-advies “Het gebrek aan compliance”⁶ in 2019 over de complicaties ten aanzien van belastinginning geadviseerd. Dit SER-advies richt zich op het tegengaan van de informele economische ontwikkeling en hun illegale voordeel ten opzichte van de ongelijke concurrentie met de formele economie op Aruba.

⁵ Landspakket Aruba: Uitvoeringsagenda 1 april - 30 juni 2021

⁶SER-advies - “Het gebrek aan compliance, 2019”: <https://www.ser.aw/pages/wp-content/uploads/2020/01/Het-gebrek-aan-compliance-Dec-2019.pdf>

Dit SER-advies is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 1 wordt een kort overzicht gegeven van de definitie en oorzaken van de informele economie. In hoofdstuk 2 wordt de omvang van de informele economie op Aruba in kaart gebracht aan de hand van een recent onderzoek. Hoofdstuk 3 behandelt de uitdagingen en de knelpunten van de informele economie op Aruba. Hoofdstuk 4 geeft aan enkele stimuleringsmaatregelen ten behoeve van de formalisering van bedrijven op Aruba. En tot slot worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken en enkele aanbevelingen gedaan.

Two blue ink signatures are located in the bottom right corner of the page. The top signature is a stylized, cursive 'R'. The bottom signature is a more complex, cursive signature.

1. De informele economie

In dit hoofdstuk wordt een kort overzicht gegeven van de definitie van de informele economie en de oorzaken en de gevolgen hiervan.

1.1. Definitie van de informele economie

De informele economie is een controversieel begrip die talloze synoniemen en definities kent. Men spreekt ook wel van schaduw economie, parallelle economie, zwarte economie, ondergrondse economie, secundaire economie, verborgen economie enzovoorts.

Bij het bespreken van de “informele economie” heeft de Raad gekozen voor de definitie die de ILO (2002) hanteert, namelijk “informal economy”:

“All economic activities by workers and economic units that are – in law or in practice – not covered or insufficiently covered by formal arrangements.”

Deze omschrijving is in 2015, via de ILO-aanbeveling R.204⁷, hetgeen de overgang van de informele naar de formele economie betreft, bekrachtigt. Daarin werd ook verder verduidelijkt dat de term de informele economie geen betrekking heeft op illegale activiteiten en dat de uitdrukking “economic activities” in de definitie verwijst naar eenheden (activiteiten) die (a) ingehuurd arbeidskrachten in dienst hebben; (b) individuen die voor eigen rekening werken. Voornoemde ILO-aanbeveling (R. 204) is een historische mijlpaal voor de arbeidswereld, aangezien het de eerste internationale norm is die uitsluitend betrekking heeft op de informele economie in haar geheel.

1.2. Werken in de informele economie en de gevolgen hiervan

Het ILO Resource Platform⁸ stelt ten aanzien van de informele economie het volgende:

- Werk in de informele economie wordt vaak gekenmerkt door kleine of ongedefinieerde arbeidsplaatsen, onveilige en ongezonde arbeidsomstandigheden, lage vaardigheidsniveaus en productiviteit, lage of onregelmatige inkomens, lange werktijden en gebrek aan toegang tot informatie, markten, financiering, opleiding en technologie.

⁷ILO International Labour Conference recommendation 204 p.4

⁸ILO “Decent work for sustainable development (DW4SD) Resource Platform”: Informal Economy (www.ilo.org)

- Werknemers in de informele economie worden niet erkend, geregistreerd, gereguleerd of beschermd door arbeidswetgeving en sociale zekerheidstelsel⁹.
- De informele economie vormt een grote uitdaging voor de rechten van werknemers en voor fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en heeft een negatief effect op bonafide ondernemingen, overheidsinkomsten, de duurzaamheid van instellingen en eerlijke concurrentie.
- De informele economie is dan ook schadelijk voor de duurzaamheid van ondernemingen. Deze zijn vaak minder productief en hebben moeilijker toegang tot financiering.

1.3. Oorzaken voor de informele economie

Ten aanzien van de oorzaken voor het bestaan van de informele economie, stelt het ILO Resource Platform¹⁰ dat de volgende factoren verband houden met de economische context¹¹ hiervan, namelijk:

- de wet- en regelgeving;
- het beleidskader;
- laag opleidingsniveau;
- discriminatie;
- armoede;
- gebrek aan toegang tot economische middelen;
- eigendom;
- financiële en andere zakelijke diensten;
- toegang tot markten.

Bij de informele activiteiten gaat het vooral om kleinschalige activiteiten die niet of slecht zijn geregistreerd (ILO, 2002)¹². Daarnaast gaat het om activiteiten die niet of slecht zijn waar te nemen, bijvoorbeeld omdat ze (illegaal) ondergronds zijn, er geen belasting over afgedragen wordt (OESO, 2002)¹³, of omdat ze door een groot deel van de bevolking als ongewenst worden beschouwd en voor een ander deel van de samenleving aan een vraag voldoen. In het volgende hoofdstuk wordt de omvang van de informele economie op Aruba in kaart gebracht.

⁹ Sociale zekerheid is een publiek stelsel dat bedoeld is om inkomen en/of verzorging te garanderen voor natuurlijke personen of gezinnen (of andere samenlevingsvormen) die, tijdelijk of blijvend, niet (langer) in staat worden geacht om zelf in (voldoende) inkomen en/of verzorging te voorzien.

¹⁰ Idem 8.

¹¹ Met een economische context wordt bedoeld de omgeving waarin betaald werk mogelijk wordt gemaakt vanuit een financieel fundament.

¹² Idem 8.

¹³ Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

2. Omvang van de informele economie op Aruba

2.1. Recent onderzoek over de informele economie op Aruba

De (Arubaanse) regering heeft de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI) gevraagd om een onderzoek te verrichten om de omvang van de informele economie op Aruba in kaart te brengen en de mogelijke implicaties voor beleidsanalyses aan te geven.

In dit onderzoek¹⁴ van de DEZHI wordt de term schaduw economie¹⁵ gebruikt in plaats van de informele economie.

Voor de DEZHI was een empirische studie noodzakelijk omdat het een indicatie geeft van de omvang van de niet-gerapporteerde en niet-geregistreerde economische activiteiten die voor de autoriteiten verborgen blijven. Dit kan duiden op ernstige knelpunten binnen het fiscale-, bureaucratische- en regelgevingskader. Een hoge mate van de informele activiteiten binnen de economie heeft een negatief effect op de efficiëntie en de werking van de formele sector.

Ten behoeve van dit onderzoek heeft de DEZHI, gebruik gemaakt van de 'Currency Demand Approach' (CDA). De keuze voor CDA is gebaseerd op de gekozen variabelen die de vraag naar valuta en de informele economie beïnvloeden en op de beschikbaarheid van data.

"The Currency Demand Approach (CDA) is the most popular method to estimate the underground (or shadow) economy among the so-called indirect macroeconomic approaches. The CDA is essentially based on the computation of discrepancies between declared income and the income implied by the observed currency demand¹⁶."

¹⁴ *The Aruban shadow economy- First preliminary results.* By Jason Lejuez, Gerald Kock & Friedrich Schneider, December 2020.

¹⁵ *The shadow economy is known by different names, such as the hidden economy, grey economy, black economy or lack economy, cash economy or informal economy.* Definition: From Medina, L., & Schneider, F. (2018). Shadow economies around the world: what did we learn over the last 20 years?

¹⁶ Ardizzi, G., Petraglia, C., Piacenza, M., & Turati, G. (2014). Measuring the Underground Economy with the Currency Demand Approach: A Reinterpretation of the Methodology, With an Application to Italy. *Review of Income and Wealth*, 60(4), 747-772.

2.2 Resultaten van het DEZHI-onderzoek

De omvang van de informele economie op Aruba werd als volgt berekend. Ten eerste werd de overtollige vraag naar contant geld berekend. Dit werd gedaan door de natuurlijke vraag naar contant geld te berekenen door de factoren (zoals het werkloosheidscijfer, de verhouding tussen belastingen en het bruto binnenlands product (bbp) en de werkgelegenheid bij de overheid als aandeel van de totale werkgelegenheid) die de informele economie beïnvloeden op hun minimumwaarde te houden en dit vervolgens af te trekken van de totale vraag naar contant geld in de Arubaanse economie. Vervolgens werd de omvang van de informele economie als percentage van het bbp berekend door de overtollige vraag naar contant geld te delen door de natuurlijke vraag naar contant geld.

Grafiek 1 bevat de schattingen van de omvang en de ontwikkeling van de informele economie op Aruba van 1990 tot 2019.

Grafiek 1 Geschatte informele economie als percentage van het bbp 1990 t/m 2019.

Bron: The Aruban shadow economy, *preliminary results*. DEZHI

In 1990 was volgens dit onderzoek, de omvang van de informele economie iets meer dan 20% van het bbp. Vervolgens daalde de omvang van de informele economie tot 5,5% in 2001. Deze is hierna weer gestegen tot 22,4% in 2017. De toename van de informele economie in de afgelopen jaren wordt deels verklaard door een stijging van de belastingdruk, de stijging van de werkloosheid en de personeelsstop in de overheidssector. Desalniettemin is ook gebleken dat de informele economie in 2018 en 2019 sterk is gedaald tot 19,2 en 14,2 procent. De gemiddelde omvang van de informele economie op Aruba over de jaren 1990 tot 2019 is 13% van het bbp.

2.3 De informele economie op Aruba in vergelijking met die van andere Caribische eilanden

De omvang van de informele economie op Aruba blijkt, in vergelijking met die van andere Caribische eilanden en andere landen die vrij sterk op de toeristische sector leunen, aanzienlijk lager te zijn (zie tabel 2).

Tabel 2 Omvang en ontwikkeling van de informele economie voor geselecteerde landen, 2012 tot 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Average 2012-2017
Aruba	15.7	15.7	17.5	17.9	20.5	22.4	18.3
Bahamas, The	28.0	27.8	27.1	27.4	27.6	28.0	27.7
Belize	41.4	41.2	41.1	41.0	43.9	43.7	42.1
Dominican Republic	29.0	28.6	28.0	28.6	27.5	27.5	28.2
Haiti	48.3	47.5	46.7	47.3	47.9	47.2	47.5
Jamaica	32.6	32.6	31.9	31.5	31.7	29.9	31.7
Maldives	26.1	25.7	24.9	25.4	25.0	24.9	25.3
Suriname	30.7	30.3	30.7	32.1	35.3	35.7	32.5
Trinidad and Tobago	30.1	29.3	28.9	29.9	31.7	31.4	30.2

Source: Medina and Schneider (2019), and DEACI's own calculations

De gepresenteerde resultaten van het onderzoek zijn tot en met 2019. De meest recente resultaten (finale versie) van het rapport 'The Aruban shadow economy' waarin ook de resultaten over 2020 meegenomen worden, waren helaas ten tijde van het opstellen van dit SER-advies nog niet gepubliceerd (en dus niet openbaar).

3. De informele economie op Aruba

Om een beeld van de informele economie op Aruba te krijgen, heeft de Raad (anonieme) interviews gevoerd met verschillende personen (werknemers/zzp'ers) die deel uitmaken van de informele economie. Tevens zijn ook werkgeversorganisaties die deel uitmaken van de formele economie benaderd om meer informatie over de informele economie te vergaren. Hieronder volgt een kort overzicht van de uitdagingen/knelpunten die naar voren zijn gekomen.

3.1. Bevindingen uit de gesprekken met personen (werknemers/zzp'ers) die deel uitmaken van de informele economie

In totaal zijn er 10 personen (werknemers/zzp'ers) geïnterviewd waarbij gedegen rekening is gehouden met de anonimiteit van elke persoon. De leeftijd van de geïnterviewden varieerde tussen 31 en 55 jaar.

Tijdens de gesprekken zijn de volgende uitdagingen/knelpunten, die een rol spelen bij personen bij het niet nakomen van hun wettelijk verplichting om hun bedrijven te laten registreren, herhaaldelijk naar voren gekomen. Namelijk:

- **Hoge fiscale verplichtingen:**

De meest voorkomende uitdaging/knelpunt die tijdens de gesprekken naar voren is gekomen is dat de fiscale lasten en/of fiscale verplichtingen te hoog zijn. (Hierbij wordt o.a. bedoeld het afdragen van belasting over bedrijfsomzetten (BBO), de belasting additionele voorzieningen PPS-projecten (BAVP), de bestemmingsheffing AZV (BAZV) en/of andere fiscale verplichtingen).

- **Red tape/ bureaucratie:**

Volgens de geïnterviewden dienen ze aan te veel procedures, wet- en regelgevingen te voldoen om hun bedrijf wettelijk te kunnen formaliseren. Denk hierbij aan de grote mate van bureaucratie in de overheid (red tape).

- **Tijdrovend:**

Een andere uitdaging is de tijdsduur voor het formaliseren van hun bedrijf. De geïnterviewden hebben aangegeven dat het laten formaliseren van hun bedrijf naast de red tapes ook een zeer tijdrovend proces is.

- **Hoge administratieve lasten voor kleine bedrijven (startkapitaal):**

Een andere uitdaging zijn de hoge kosten die verbonden zijn aan zowel het oprichten van een bedrijf en het wettelijk laten registreren van (kleine) ondernemingen. Hierbij kan gedacht worden aan het

startkapitaal van bedrijven, administratieve lasten, notariskosten, Kamer van Koophandel (KvK) registratie, etc.

- **Onvoldoende kennis op het gebied van de wettelijke administratieve lasten:**

Tevens is gebleken dat geïnterviewden over onvoldoende kennis van de wettelijke administratieve lasten beschikken zoals: fiscale compliance (denk hierbij aan het afdragen van BBO of andere fiscale verplichtingen van bedrijven), het opstellen van jaarrekeningen, etc. Er is dus een gebrek aan informatie en communicatie over wat er van deze personen en bedrijven wordt verwacht.

- **Gebrek aan informatie voor ‘start-ups’:**

Ook werd aangegeven dat er onvoldoende informatie beschikbaar is voor startende ondernemers. De geïnterviewden hebben aangegeven niet te weten hoe ze hun bedrijven dienen te registreren en waaraan ze moeten voldoen om dit te kunnen doen.

- **Onzekerheid over de toekomst van het bedrijf:**

Velen hebben ook aangegeven onzeker te zijn over het eventuele succes van hun bedrijf in de toekomst. Door deze onzekerheid wachten zij liever af met het formaliseren van hun bedrijf om zodoende te voorkomen onnodige kosten te maken.

- **Geen kennis van de kleine ondernemersregeling (KOR, art.14a BBO)¹⁷:**

De kleine ondernemersregeling (KOR) is een regeling die het mogelijke maakt om kleine ondernemers uit te zonderen van de BBO, de BAVP en de BAZV-afdrachten. Gebrek aan kennis over het bestaan van de KOR vormt een ander drempel voor de geïnterviewden om hun bedrijf te formaliseren.

3.2. Bevindingen uit de gesprekken met werkgeversorganisaties die deel uitmaken van de formele economie.

Tijdens de gesprekken met werkgeversorganisaties zijn enkele uitdagingen/knelpunten naar voren gekomen die een rol spelen bij het ontstaan/instandhouding van de informele economie.

De werkgeversorganisaties die hiervoor benaderd zijn, zijn namelijk:

- Comerciante Uni Aruba (CUA);
- Aruba Trade & Industry Association (ATIA);

¹⁷ <https://www.impuesto.aw/de-kleineondernemersregeling-kor>

- Aruba Hotel and Tourism Association (AHATA);
- Werkgeversvereniging Arubaanse Bouwnijverheid (WAB);
- Aruba Food & Beverage Association (AF&BA).

Hieronder volgt een opsomming van de uitdagingen/knelpunten die naar voren zijn gekomen tijdens de gesprekken met de werkgeversorganisaties.

- **Oneerlijke concurrentie ('Unlevel playing field')**

Er is sprake van oneerlijke concurrentie tussen bedrijven die wettelijk geformaliseerd zijn en bedrijven die niet wettelijk geformaliseerd zijn. De werkgeversorganisaties hebben aangegeven dat het onmogelijk is om te kunnen concurreren met bedrijven die niet wettelijk geformaliseerd zijn. Bedrijfskosten ('the cost of doing business') zijn voor bedrijven die geformaliseerd zijn hoger dan voor bedrijven die niet geformaliseerd zijn.

Denk hierbij aan belastingkosten, sociale premies en diverse belastingen, zoals:

- Belasting op bedrijfsomzetten (BBO), belasting additionele voorzieningen PPS-projecten (BAVP) en bestemmingsheffing AZV (BAZV);
- Premies voor de Algemene Ouderdomsverzekering (AOV), voor de Algemene Weduwen en Wezen Verzekering (AWW) en voor de Algemene Ziektekostenverzekering (AZV);
- Premies voor (algemeen) pensioen.

Als gevolg van 'non compliance' kunnen voornoemde kosten verhoogd worden, door bijvoorbeeld verhoging van de belastingen, waardoor degenen die wel geformaliseerd zijn en dus netjes bijdragen aan de landskas hierdoor de dupe van worden, aangezien zij dan weer extra moeten betalen om de ongeformaliseerden te "subsidiëren".

Tevens heerst de gedachte dat er zowel gedocumenteerden als niet-gedocumenteerden werknemers werkzaam zijn in de informele economie. De groep ongedocumenteerden werknemers is als gevolg van de Covid-19 pandemie waarschijnlijk sterk toegenomen. Ongedocumenteerden werknemers dragen niet bij aan de landskas omdat zij geen belasting of sociale premies betalen (ze leveren dus niet hun 'fair share').

Ook werd aangegeven dat er sprake is van een oneerlijke concurrentie in de accommodatie sector waarbij de niet geregistreerde (alternatieve) accommodaties geen toeristenbelasting en milieuheffing ('Environmental Levy') betalen. De toeristenbelasting is 9,5% over de basishuurprijs en milieuheffing

(niet-ingezetenen) is 3 dollar per kamer per accommodatie. De ontvangen toeristenbelasting wordt door Aruba gebruikt om Aruba als vakantiebestemming te promoveren. De 'surplus' per jaar van de ontvangen toeristenbelasting gaat naar de landskas nadat de Aruba Tourism Authority (ATA) de begroting heeft goedgekeurd. Niet geregistreerde accommodaties genieten indirect van deze promotie terwijl ze zelf geen bijdrage leveren aan de ontvangen toeristenbelasting voor Aruba. Volgens de werkgeversorganisatie AHATA zou dit een 'unlevel playing field' creëren.

- **Gebrek aan werknemers**

Uit de gesprekken is gebleken dat veel werkgevers moeite hebben met het werven van werknemers, vooral voor bepaalde functies die wellicht minder aantrekkelijk zijn. Er wordt ook aangegeven dat er minder werkvergunningen zijn uitgegeven doordat het toelatingsbeleid van de Departamento di Integracion, Maneho y Admision di Stranhero (DIMAS) naar aanleiding van de Covid-19 pandemie is gewijzigd.

- **Gebrek aan toezicht en controle**

Volgens de werkgeversorganisaties is er een gebrek aan toezicht en controle op de diensten die overheidscontrole moeten uitvoeren. Volgens hen heeft dit met een tekort aan personeel in de overheidsdiensten te maken.

- **Belastingstelsel**

De Departamento di Impuesto (DIMP) is verantwoordelijk voor de implementatie, toezicht op en controle van de wet- en regelgeving ten aanzien van belastingen. Het niet efficiënt en effectief uitoefenen van toezicht en controle door de DIMP maakt het aantrekkelijker voor een aantal malafide belastingbetalers in de maatschappij, die onjuiste aangifte ('misreporting') doen en/of 'non-compliant' zijn.

4. Stimulerende maatregelen ten behoeve van de formalisering van bedrijven.

In dit hoofdstuk volgt een korte uitleg over de stimulerende maatregelen zoals fiscale ‘incentives’ en instanties/organisaties die zouden kunnen bijdragen aan het formaliseren van een bedrijf die niet wettelijk geregistreerd is en ondernemerschap op Aruba verder stimuleren.

Fiscale Maatregelen: Kleine ondernemersregeling (KOR, art.14a BBO)

De kleine ondernemersregeling (KOR) is per 1 januari 2019 geïntroduceerd. Deze regeling maakt het mogelijk voor ondernemers om uitgezonderd te zijn van de BBO, de BAVP en de BAZV-afdrachten. De ondernemer krijgt hiervoor ontheffing van de Inspecteur der Belasting. In dit geval zal hij één keer per jaar aangifte moeten doen van de omzet die hij heeft behaald vanaf het jaar dat aan hem de ontheffing is toegekend. De KOR is alleen voor de éénmansondernemer die op Aruba woont met een omzet kleiner dan AWG. 12.000 per jaar. Vanaf het belastingjaar 2021 wordt de drempel/maximale bedrijfsomzet verhoogd van Afl. 12.000,- naar Afl. 84.000,- per jaar op grond van het Fiscaal Noodplan 2020 - deel 2¹⁸. Indien een persoon meer dan één bedrijf heeft of meer dan één beroep uitoefent, worden de bedrijven of beroepen voor de toepassing van de KOR gezamenlijk in aanmerking genomen. Het doel van de KOR is om kleine ondernemers wettelijk te laten registeren en tevens de administratieve druk bij ondernemers te verlagen.

Idea (Iniciativa pa Desaroyo di Empresa Arubano)¹⁹

Idea is een afdeling van de DEZHI en heeft als doel om gratis hulp en uitgebreide begeleiding te bieden aan ondernemers die een klein bedrijf willen starten en die vaak te maken krijgen met verschillende uitdagingen, zoals basisvaardigheden voor het bedrijfsleven, toegang tot krediet, technologie, marketing en de verschillende bestaande regelingen.

Qredits²⁰

Qredits is in 2009 gestart als een alternatieve kredietverstrekker voor midden- en kleinbedrijven in Nederland. Qredits heeft als stichting een idealistisch doel met een aanpak die wezenlijk anders is dan dat van reguliere banken. In het bijzonder ten aanzien van de persoonlijke aandacht²¹ voor de ondernemers en het opstellen en ontwikkelen van het businessplan. Qredits meent dat zij veel flexibeler zijn in de kredietbeoordeling dan andere (commerciële)

¹⁸ <https://www.impuesto.aw/fiscaal-noodplan-2020-deel-2>

¹⁹ <http://www.idea-aruba.com/>

²⁰ <https://aruba-en.qredits.com/>

²¹ Coaching en E-learning cursus voor ondernemers

kredietverstrekkers. In 2017 is Qredits gestart met een vestiging op Aruba om het ondernemerschap op Aruba te stimuleren.

Qredits Aruba biedt verschillende producten/services zoals;

➤ Microkrediet

Qredits Aruba biedt microkredieten van maximaal Afl.100.000 voor startende en bestaande ondernemers in het midden- en kleinbedrijf. Om in aanmerking te komen voor een microkrediet moet de startende ondernemer een uitgewerkt businessplan hebben of een bestaande ondernemer moet minder dan Afl.100.000 bancaire krediet hebben. De startende en bestaande ondernemer moet ingeschreven zijn bij de Kamer van Koophandel op Aruba en de bedrijfsactiviteit moet plaatsvinden op Aruba. Tot eind 2020 heeft Qredits in totaal 258 leningen op Aruba verstrekt.

➤ Coaching voor ondernemers

Qredits biedt coaching aan ondernemers vanuit zijn of haar specifieke kennis en ervaring, om deze ondernemers te helpen om een goede basis te leggen voor een succesvol ondernemerschap. Qredits Aruba heeft tot nu 17 coaches die over verschillende expertises beschikken en deze coaches doen het werk als vrijwilligers.

➤ E-learning (cursus) voor ondernemers

Qredits biedt verschillende onlinecursussen aan ondernemers in hun eigen tempo kunnen volgen. De onlinecursussen zijn een combinatie van theorie en praktijk via opdrachten, voorbeelden, testen en video's. Er wordt gebruik gemaakt van de kennis van verschillende partijen, deze zijn professionals binnen en buiten Qredits.

Qredits Aruba is momenteel bezig met een 'BeYourOwnBoss' onderwijsprogramma, deze programma wordt op mbo-niveau gegeven. Het 'BeYourOwnBoss' onderwijsprogramma is door Qredits speciaal ontwikkeld voor ondernemende studenten met de bedoeling om studenten al het nodige over ondernemerschap aan te leren. In totaal zijn er 117 EPI-studenten van de "Horeca Unit" die begonnen zijn met deze programma. Tevens is Qredits Aruba bezig met het oprichten van een "Small Business Academy" die bestemd is, als bijscholing voor startende en bestaande ondernemers.

➤ Corona-overbruggingskrediet

Qredits biedt een overbruggingskrediet aan ondernemers die (zwaar) door de corona pandemie zijn getroffen. Deze overbruggingskrediet heeft een maximaal van Afl. 50.000,- en geldt alleen voor bestaande ondernemers. Dit overbruggingskrediet heeft een looptijd van maximaal 48 maanden,

waarvan in de eerste 6 maanden geen aflossing is en deze aflossingsvrije periode kan verlengd worden tot 12 maanden. De rente is 2% in het eerste jaar en vervolgens is het 6,75%. In het jaar 2020 zijn er in totaal 79 overbruggingsleningen uitgegeven.

Keurmerk in de bouwsector

In de bouwsector is er een keurmerk geïntroduceerd. De bedoeling van deze keurmerk is om te garanderen dat alle bedrijven die geregistreerd worden en aan alle wettelijk en fiscale plichten voldoen. Daarnaast is het de bedoeling dat dit keurmerk in de toekomst ook de kwaliteit in de bouwsector op Aruba dient te garanderen. Een ander doel van dit keurmerk is om zoveel mogelijk te voorkomen dat bedrijven ongeformaliseerd blijven opereren.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden er conclusies getrokken en doet de Raad enkele aanbevelingen ter vermindering van de informele economie op Aruba.

Conclusies

De informele economie is een permanent gegeven, zowel in arme als in rijke landen. Het begrip de informele economie is een verzamelterm voor allerlei economische activiteiten die zich buiten het gezichtsveld van de overheid afspeelen. Ook op Aruba is er sprake van een de informele economie. Uit het rapport van de DEZHI²² blijkt dat dit gemiddeld 13% van het bbp bedraagt. In vergelijking met andere Caribische eilanden en andere landen die vrij sterk op de toeristische sector leunen, is de informele economie op Aruba aanzienlijk kleiner. Uit de interviews met zowel werknemers/zzp'ers in de informele economie als werkgeversorganisaties zijn er verschillende knelpunten en uitdagingen naar voren gekomen die de formalisatie van de informele sector belemmeren. De informele economie heeft veel nadelen en negatieve gevolgen voor de formele economie die niet genegeerd mogen worden. De aanpak van de informele economie is ook een onderwerp binnen het landspakket van Aruba.

Om de formalisatie van de informele sector te bevorderen doet de Raad enkele aanbevelingen ten aanzien van;

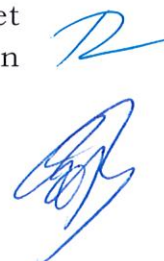
- a. het wettelijk formaliseren van bedrijven/zzp'ers die niet geformaliseerd zijn;
- b. om de ongewenste groei van de informele economie op Aruba te verminderen.

Aanbevelingen

Ten aanzien van het stimuleren van het wettelijk formaliseren van bedrijven/zzp'ers die niet wettelijk geformaliseerd zijn beveelt de Raad het volgende aan;

- Het formaliseren van informaliteit kan economische en sociale ontwikkeling en groei bevorderen. De Raad adviseert om steun te verlenen aan de werkenden in de informele economie, formele structuren efficiënter en flexibeler te maken en meer formele banen te creëren. Dit wordt eveneens benadrukt in de SDG 8. Dit kan door middel van het informeren en bewust maken van de informele werknemers inzake hun rechten en plichten en hoe zij zich wettelijk kunnen formaliseren.

²² Idem 15.

- Het bekendmaken en promoten van bestaande fiscale voordelen voor de kleine ondernemers, zoals de kleine ondernemersregeling KOR, in de samenleving. Deze regeling biedt de informele ondernemers de mogelijkheid om uitgezonderd te worden van de BBO, de BAVP en de BAZV-afdrachten. Dit zal hen stimuleren om hun bedrijf te formaliseren.
- Het ter beschikkingstellen en/of bevorderen van kennis en vaardigheden, op het gebied van bedrijfsvoering, wettelijke administratieve lasten en financieringsmogelijkheden, door middel van cursussen en workshops aanbieden aan (particuliere/zzp'ers/ondernemers) die actief/deel willen uitmaken van de formele economie. Tevens meer kenbaarheid geven van instanties/organisaties die zzp'ers kunnen helpen bij het opstarten van hun bedrijf zoals IDEA²³ en Qredits²⁴.

Ten aanzien van het verminderen van de informele economie op Aruba beveelt de Raad het volgende aan;

- Toezicht en controle op de informele economie moet worden vergroot. Dit zou kunnen worden bereikt door de aangewezen personen en/of instanties de nodige bevoegdheden te geven zodat het mogelijk is om sancties en boetes op te leggen op non-compliance. Belangrijk is om de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden helder te omschrijven zodat er geen onduidelijkheid over hun taken bestaat bij de aangewezen instanties.
- Daarnaast acht de Raad het noodzakelijk om de op te leggen sancties en boetes zodanig te verhogen dat het minder aantrekkelijk wordt om deze te betalen in plaats van om 'non-compliance' te zijn.
- Overstappen van directe naar indirecte belastingheffing zal wellicht zorgen dat de informele economische sector aan de landskas bijdraagt.
- Verplichte registratie voor ongedocumenteerden zodat een beeld verkregen kan worden van de grootte van deze groep die deel uit maakt van de informele economie, hetgeen bijdraagt aan het in kaart brengen van de omvang van de informele economie.

²³ Idem 19.

²⁴ Idem 20.

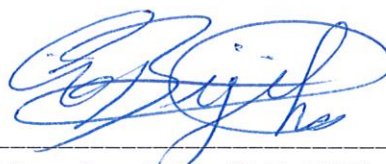
De Raad wil tot slot de complicaties ten aanzien van belastinginning (gebrek aan compliance) nogmaals benadrukken. Met het oog op het voorgaande benadrukt de Raad de overheid nogmaals om naast onderhavig rapport de nodige aandacht te besteden aan het SER-rapport “Het gebrek aan compliance”²⁵.

De Raad hoopt met dit SER-advies bij dragen tot het stimuleren van de personen die werkzaam zijn in de informele economie te formaleren en zo de omvang van de informele economie op Aruba te verminderen.

Oranjestad, 15 november 2021

Mw. P. (Tisa) LaSorte
Voorzitter
Sociaal Economische Raad

Dhr. drs. Felix R.E. Bijlhout
Algemeen Secretaris
Sociaal Economische Raad

²⁵ Idem 6.

L.G. Smith Boulevard 134, Oranjestad, Aruba
Telefoon: (297) 583-2713
Fax: (297) 5838956